

Vi ser for oss fartsfylte og fantasifulle båter ført av James Bond, eller skumle spionbåter fra den kalde krigen. Sannheten er at denne gangen handler det om noe helt annet. Bli med oss om bord i **Quest**.

TEKST OG FOTO: TROND J. HANSEN

Agentenes båt

En gang i tiden hadde alle firmaer med respekt for seg selv agentbåter, og om bord var de handelsreisende som fartet kysten rundt for å selge sine varer.

Hunden Tia svinser rundt på bryggen, ivrig etter å komme om bord. Det er vi også, for det er en aldeles nydelig båt. 60 fot lang, hvit som en svane og smekker som en ballettdanserinne. Skipper og eier, Gerhard Eikeland, fyrer opp maskineriet på 200 hester. Setter på seg en værslitt og velbrukt skipperlue. Rutinert manøvrerer han båten ut fra kai. Det er trangt i havna,

men dette er noe han har gjort mange ganger før.

– Her er det ikke snakk om baugtrusere. Det hører ikke hjemme på en slik båt, sier han og setter kursen mot Byfjorden i Bergen. Tia står fremme i baugen og værer mot vinden. Et enkelt, men velbrukt instrumentpanel viser den viktigste informasjonen.

Stort sett er det meste slik det var da båten ble bygget i 1944. På veggen henger oppslag fra 1955, om åpningstidene ved Rongevær postkontor. I styrhuset og i salongen står friske blomster.

– Jeg plukker alltid med meg blomster når jeg skal ut med båten. Det er en tradisjon kona og jeg har hatt helt siden vi overtok båten i 1973, forteller Gerhard med vemodig stemme. For dessverre gikk Gerd bort for halvannet år siden.

– «Quest» har vært et familieprosjekt. Selv om den var i god stand da vi kjøpte den har vi lagt ned masse arbeid for å holde den. Det hadde ikke gått uten en kone som bakker en opp, forteller skipperen. At han er utdannet snekker er selvfølgelig ingen ulempe når man har en trebåt. Han fremhever også

SKIPPAREN: Gerhard Eikeland er skipper på "Quest".

GAMMEL TRAVER: "Quest" er godt kjent langs kysten av Vestlandet. Fra krigen og til ut på 60-tallet gikk den som agentbåt for Hansa Bryggeri, da under navnet M/B «Hansa II» .

SKIPPERLUE: Skipperlue begynner å bli slitt, men så er den da også velbrukt. I bakgrunnen instrumentpanelet om bord.

ELEGANT: Agentbåtene var kjent for å være flotte farkoster. «Quest» er hvit som en svane og elegant som en ballettdanserinne.

SKIPSHUND: Tia er fast skipshund om bord på «Quest».

de fire sønnene, som mer eller mindre har vokst opp i båten. Og selv om Gerd ikke lenger er blant oss lever hun videre om bord i «Quest».

Med øl og brus

Gerhard Eikeland er en beskjeden mann. Han vil ikke snakke så mye om sin egen innsats for å ta vare på båten – og en viktig del av vår kysthistorie. Men han snakker seg fort varm om farkosten og om historien bak agentbåtene.

– «Quest» ble bygget ved Lundegrend på Tysnes i 1944 – et båtverksted som var kjent for å bygge vakre lystbåter og representative agentbåter, en kunst de hadde lært borte i Amerika. Den ble laget for Hansa Bryggeri, og fikk den gang navnet M/B «Hansa II», forteller Gerhard. Han viser oss ulltepper fra den gang farkosten var ny, hvor båtnavnet sirlig er håndbrodert av en av damene ved bryggeriet. Skjønt, det første året fikk ikke bryggeriet så mye glede av båten. Båtbyggerne prøvde å «lyge» båten uferdig, men i 1944 hadde de ikke flere unnskyldninger, og båten ble overtatt av den tyske okkupasjonsmakten. Siste krigsår gikk den derfor som minebevakningsfartøy. Etter krigen ble den en reise i øl og brus. Agenten reiste land og strand rundt med vareprøver og tok opp bestilling fra lokale kjøpmenn.

Vår Herre

Gerhard går ned i salongen og lager kaffe. Kopper og annet byssetstyr er hengt opp i kroker, slik det alltid har vært om bord. Men det var nok ikke agenten selv som romsterte så mye i byssa.

– Han var Vår Herre selv, forteller Eikeland, og viser oss lugaren fremme. Her hadde agenten «soverom» og kontor med skrivemaskin som han brukte for å føre bestillinger. I salongen hadde han opppakking, viste frem varene og tok opp bestillinger. Og litt vareprøver ble det også, noe som sikkert var populært med tanke på at han kom fra Hansa Bryggeri.

– Når agenten holdt selskaper ble salongen sperret av, forteller Gerhard og viser oss snoren som markerte at det ikke var adgang for mannskapet. Som regel bestod mannskapet av skipper og en ung gutt, som ganske enkelt ble kalt «gutten». Mannskapet bodde fremme i båten, under enklere forhold.

– Det var et meget strengt hierarki om bord. Når agenten ønsket kaffe eller annet, ringte han i en klokke. Andre veien ringte skipperen på agenten i god tid før de nærmet seg handelsstedet. Da kunne agenten få på seg findressen og hårvann. Likevel var det nok et godt samhold om bord. For agentbåtene hadde lange ruter og kunne være ute i distriktene en måned av gangen. De fylte opp båten med varer og dro på tokt – enten det nå var med tobakk, øl og brus, kjoler eller jernvarer. Gerhard Eikeland for-

teller at M/B «Hansa II» hovedsaklig hadde sitt virke mellom Stavanger og Måløy. Han legger til at skipperne på agentbåtene var «typer» og viden kjent. De la alle sin ære i å ha den mest strøkne båten.

Skal det så være noe annet?

– Jeg vokste selv opp i distriktet og husker godt da agentbåtene kom på besøk. De brakte med seg en del av den vide verden.

Vi pleide å si at det luktet bymann når agenten kom på besøk. For han kom alltid i sin fineste dress og brukte rikelig med hårvann og pomade, sier Gerhard med et smil. Agentbåtene hadde en viktig sosial funksjon. De lokale handelsmenn fikk informasjon og tips om hvilke varer han burde ta inn. Han fikk oppdateringer om hvordan det gikk med de andre handelsstedene, og nyheter fra byen. På den tid lå stort sett alle

VIKTIG HISTORIE: Agentbåtene var i sin tid et kjent innslag langs kysten. Det er en del av vår historie som det er viktig å ta vare på.

handelssteder ved sjøen. For det var sjøen som var veien, før det kom broer og vei-forbindelse. På kaien var det butikk, telegraf, post, dampskip og absolutt alt som trengtes for å holde et samfunn gående.

Agentene hadde alltid med seg en koffert med andre varer «litt på si». En sidekolleksjon til stor hjelp for handelsmannen; sikkerhetsnåler, glidelåser og andre småsaker. Når han hadde tatt opp bestilling på de ordinære varene avsluttet han gjerne med «Skal det så være noe annet?»

Siste originale agentbåt

– I Bergen hadde alle grossister agentbåter; Blauw, Sundt, Berstad, Wallendahl, Kløverhuset, Hansa og så videre. Det var også en flåte av privateide båter som ble leid ut til handelshus og handelsmenn. Det var flotte båter, bygget for å være representative. Man la merke til agentbåtene, forteller Gerhard. Men utover på 60-tallet forsvant agentbåtene. Det ble bygget broer, veier og ferger.

– Butikkene ble flyttet opp i veikrysset og fikk flate tak, slår Eikeland fast.

Agentene fikk seg bil og båtene ble solgt, hovedsakelig til private. Etter hvert forsvant de fleste av dem. Men noen er fortsatt tilbake. Handelshuset Sundt sin båt «Sporen» eksisterer. Kløverhuset sin «Firkløveren» ligger nå ved Festningskaien i Oslo og «Abdulla» lever. For øvrig et navn den fikk siden den gikk som salgsbåt for det i dag ikke så kjente tobakksmerket Abdulla. På Møre finnes dampbåten D/S «Thorolf», som er under restaurering. Den er fra 1911 og gikk som handelsbåt for O.A. Devolds Sønner. «Quest» er kanskje den eneste gjenværende i original stand – slik den var da den seilte med brus og pils.

– Båten er et godt eksempel på hvordan handelsfolkene hadde det, sier skipperen ettertenksomt. Den er derfor en viktig del av vår historie, som vi får håpe blir tatt vare på også i fremtiden.

– Jeg synes selv båten er i god stand, sier han beskjedent. Men så har den da også fått mye kjærlighet og pleie.

– Bare synd at Gerd ikke er med lengre, avslutter Gerhard og legger fra seg den slitte skipperlua – for denne gang.

Fakta om Quest

Bygget ved Lundegrend på Tysnes i 1944. Gikk under navnet DS «Hansa II». Ble kjøpt av familien Eikeland i 1973, fikk navnet «Quest»

Lengde: 60 fot
Vekt: Cirka 63 tonn
Motor: 200 hk Deutz, fra 1968
Skrog i furu på eik. Furu på dekk. Innvendig teak

DETALJER: Gerhard Eikeland setter sin ære i at «Quest» skal holdes i topp stand. Det er mange fine detaljer om bord.

FURUDEKK: Skroget på «Quest» er furu på eik. Styrehuset har en ramme i aluminium og innvendig er det teak. Den er 60 fot lang og deplasement på 63 tonn.

SALONGEN: Her holdt agenten opp-pakking, viste frem vareprøver og holdt selskaper. Det var et meget strengt hierarki om bord, hvor agenten var «firmaets mann».

